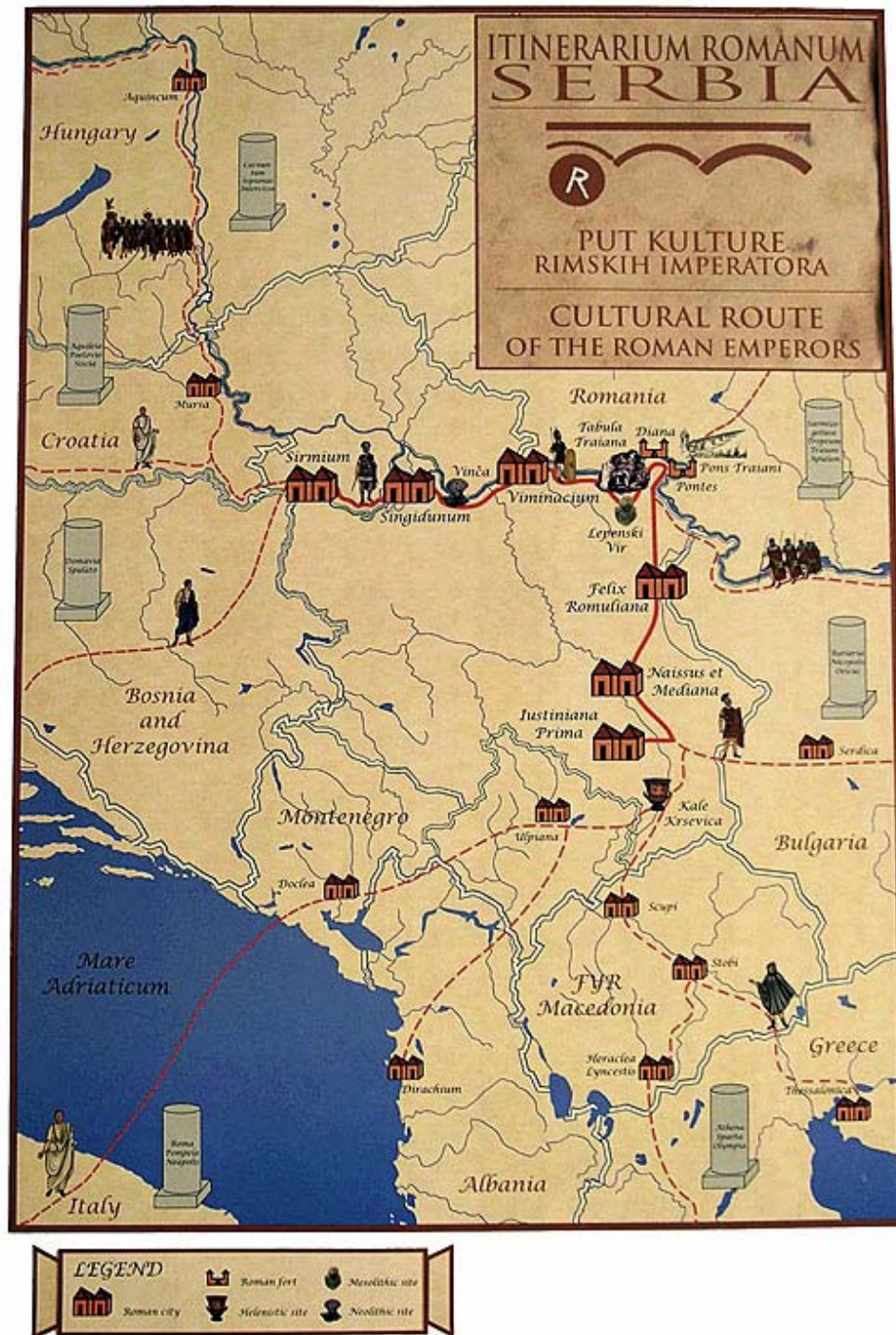

Putevima imperatora

Sedamnaest rimskih imperatora poreklom je s teritorije današnje Srbije. Iza njih su ostali Sirmijum (Sremska Mitrovica), Singidunum (Beograd), Viminacijum (Kostolac), Trajanova tabla i most (Đerdap), Dijana (Kladovo), Feliks Romulijana (Zaječar), Medijana (Niš) i Justinijana Prima (Lebane) – koji će uskoro biti povezani u jedinstvenu turističku rutu

Bogatstvo rimskog nasleđa na tlu Srbije i činjenica da je na ovom prostoru rođeno ili živelo, pretpostavlja se, čak 17 rimskih imperatora, osnova su buduće kulturnoistorijske turističke rute "Put rimskih careva". Plan je da se sva mesta bogatog antičkog nasleđa, od Sremske Mitrovice (Sirmijum) do Lebana (Justinijana Prima), povežu u jedan atraktivan turistički paket i istovremeno podstakne svest o važnosti očuvanja nasleđa, mogućnostima održivog razvoja i prosperiteta lokalnih zajednica na tom putu.

Master plan rute "Put rimskih careva" nedavno je prvi put predstavljen u zaječarskom Narodnom muzeju, odakle je i krenula inicijativa za jedan ovakav projekat. Krajem 2004. godine, zahvaljujući razumevanju opštinskog rukovodstva i tadašnjem ministru turizma Bojanu Dimitrijeviću, u Zaječaru je održan prvi sastanak predstavnika sedam opština – Sremske Mitrovice, Požarevca, Zaječara, Negotina, Kladova, Sokobanje i Niša – i prvi put je, kaže direktor muzeja Bora Dimitrijević, zvanično rođena ideja nazvana "Tragom rimskih careva". Za sajam turizma, ali tek 2006, Ministarstvo kulture predstavlja prospekt "Put kulture rimskih careva". To je već ozbiljno zainteresovalo i turističke stručnjake i naručuje se izrada master plana koji sprovodi u delo dr Bojan Zečević, profesor Ekonomskog fakulteta u Beogradu. U međuvremenu, carska palata Feliks Romulijana i kompleks Gamzigrad, važna tačka na ovoj ruti, dobijaju potvrdu svetski značajne kulturne baštine pod zaštitom Uneska, što daje dodatnu važnost ruti.

"Ovo je prvi master plan te vrste kod nas. Reč je o nečemu što je trend u Evropi, a to je formiranje kulturnoistorijskih ruta koje su od izuzetnog značaja za razvoj turizma – ne toliko u brojkama, u smislu da postoji neki nenormalno velik broj turista koji te rute posećuje, već je reč o jednom izuzetno značajnom segmentu koji raste iz godine u godinu", kaže Bojan Zečević i procenjuje da bi turistički promet na ruti sa sadašnjih devedesetak hiljada posetilaca godišnje mogao da naraste do više od 330.000.

Još dok je pisan precizan planski dokument, Ministarstvo kulture je nastavilo promociju ideje "Put kulture rimskih imperatora" koja je dobila pohvale na mnogim inostranim skupovima.

"Projekat se bazira na brendu koji glasi – 17 rimskih imperatora sa naše teritorije! A zatim i na činjenici da su ti imperatori ostavili sve ove lepe građevine koje pokušavamo da povežemo: i Sirmijum (Sremska Mitrovica), i Singidunum (Beograd), i Viminacijum (Kostolac), i Trajanovu tablu, i most (Đerdap), i Dijanu (Kladovo), i Feliks Romulijanu (Zaječar), i Medijanu (Niš) i Justinijana Primu (Lebane). Dakle, da svi ti lokaliteti budu povezani u jednu rutu dugu 600 kilometara i da posetiocima pružimo određeni sadržaj", kaže pomoćnik ministra kulture dr Miomir Korać, arheolog. *Osim lepe vizije, on kaže da posebno ceni ono što se zove realizacija, pa se zajedno sa sektorom turizma u Ministarstvu ekonomije traže strani investitori kako bismo na ovom brendu gradili ekonomski održiv projekat. "U narednih nekoliko nedelja svi lokaliteti koji se nalaze na putu dugom 600 kilometara dobiće bežični internet, video-kamere koje neće služiti samo kao video-nadzor već i kao putokaz investitorima gde treba da ulažu."*

Goran Petković, državni sekretar za turizam, ističe tu blisku saradnju oba ministarstva jer je potrebno veoma mnogo truda i rada da bi takav jedan proizvod došao na evropsko tržište. "Zadatak nas u Ministarstvu ekonomije jeste da brinemo o marketinškom delu aktivnosti, da pripremimo ulazak kod velikih turoperatora i da pripremamo onaj drugi deo lanca vrednosti koji je turistima potreban, od infrastrukture, smeštaja, ugostiteljskih objekata... Ministarstvo kulture radi paralelan komplementarni posao na interpretaciji tih sadržaja i na pripremi suvenira i drugog promotivnog materijala, koji će zajedno sa ovim što mi radimo predstavljati celovitu ponudu ljudima koji bi ovde došli iz stručnih razloga ili iz zabave kao turisti."

OSTAVŠTINA ČIJE VREDNOSTI NISMO SVESNI:
Deo arheoloških ostataka Imperije u Srbiji (Felix Romulijana)

Kulturnoistorijska ruta "Put rimskih imperatora" ispričala bi turistima priču o usponu i padu Rimskog carstva i o izuzetno važnom periodu Istočnog carstva kada je njegova prestonica bio Sirmijum. Tada je latinski Rim, zahvaljujući Avgustima i Cezarima rođenim ovde na obodu carstva, iznova postao moćan. Deo tih tragova moći i luksuza vidljiv je i danas na arheološkim nalazištima, na putu kojim su prolazili imperatori, kupali se u bazenima sa veličanstvenim mozaicima, gradili mostove, palate, kovali novac. Zbog svega što su Decije, Klaudije Gotski, Prob, Aurelijan, Galerije, Daja, Konstantin Veliki i drugi carevi ostavili na tlu svog porekla, i današnji turisti će putujući prostorima nekadašnjeg Rimskog carstva moći da osele taj duh uz vino i hranu s ovog podneblja, vožnju rimskim dvokolicama i galijom, uz pomoć lasera gledaće hologramsku viziju Trajanovog mosta, a obučeni u toge šetaće se rimskim lavirintom. Takvu viziju razvoja turističke rute sadrži master plan za desetak godina. Pre toga moraće dosta da se uradi na zadovoljavanju osnovnih zahteva za prijem većeg broja turista, kao što je izgradnja prilaza, parkinga, pansiona, toaleta, postavljanje putokaza i obuka interpretatora.

"Najvažnije je da turiste dočekaju interpretatori koji neće obavezno biti vodiči, već obučeni da priču prilagode deci, strancima ili stručnjacima", objašnjava autor mastera Bojan Zečević. On kaže da je projektom "Put rimskih imperatora" pokazano svim zainteresovanima kako se te stvari pakuju, povezuju i šta se zaista može učiniti ne bi li jedan takav proizvod pripremili i učinili dostupnim međunarodnoj javnosti – da on bude ne samo interesantan nego i konkurentan u smislu sadržaja i iskustva koje će ponuditi turistima.

Master plan je definisao ključne tačke i probleme razvoja turističke rute, ali je postavio i neke repere: šta, gde, kako i u kom roku treba uraditi. Direktor zaječarskog muzeja Bora Dimitrijević zna da je Romulijana uz Viminacijum po uređenosti daleko od drugih lokaliteta sa ove rute, ali je i svestan da sve što ulazi u okvir jedne turističke ponude mora da bude približno adekvatno vrednosti tog lokaliteta.

"Svetski vredan lokalitet mora na određenom nivou da prima posetioce i prezentuje ga. Zahvaljujući sredstvima Nacionalnog investicionog plana od oko 112 miliona dinara, mi počinjemo taj najvažniji korak. Od tog novca počće izgradnja vizitorskog centra za prijem turista i rešavanje problematične raskrsnice koja sa magistralnog puta vodi ka lokalitetu."

Predstoji početak novog života na Romulijani, Viminacijumu, Medijani, Đerdapu..."Pred nama i generacijama koje dolaze sada je jedini put da svetu otkrivamo to što Srbija ima, pa i da zarađujemo novac na tome. Ali oprezno, jer ipak profit ne sme da ugrozi integritet vrednosti ili celinu ovih kulturnih dobara iz perioda pre i posle tetrarhije." Ovo na šta Dimitrijević upozorava otvara pitanje još jednog problema na koji master plan ukazuje, uz primere kako je to rešeno na nekim evropskim i svetskim turističkim turama. To je sistem upravljanja celom rutom "Put rimskih careva" jer se u njegovoj realizaciji mora definisati hoće li upravljanje biti pojedinačno ili integralno. Pretpostavka je da će to morati da se rešava vrlo brzo na nivou Ministarstva kulture, ali uz konsultacije sa lokalnom zajednicom, Republičkim zavodom za zaštitu spomenika kulture, Arheološkim institutom i lokalnim muzejima.

Sledeća javna prezentacija master plana "Put rimskih careva" biće održana u subotu, na štandu Ministarstva kulture na Sajmu turizma u Beogradu.

SIRMIJUM

Na strateškom mestu gde su se spajali glavni rimski putevi, pod južnim obroncima Fruške gore, na samoj granici provincije Panonije, na jednom zavoju Save, od ilirskog drvenog naselja razvio se grad koji su Rimljani nazvali Sirmijum. U naselju ili okolini rođeno je nekoliko rimskih careva: Prob, Klaudije Gotski, Aurelijan, Maksimijan, Konstancije II i Gracijan. Grad je od I do IV veka značajan administrativni i ekonomski centar provincije Panonia Secunda i moćno vojno uporište za odbranu od nadirućih varvara. Sirmijum je vrhunac doživeo u III veku

naše ere, kada je bio proglašen za jednu od prestonica Carstva. Sistem puteva, akvadukta i vojnih utvrđenja, ostaci carske palate, termi, pozorišta, hipodroma pokazuju da je ovaj grad bio centar čitave oblasti i važan trgovački i tranzitni centar Carstva. Današnja Sremska Mitrovica zapravo skriva pravu veličinu antičkog Sirmijuma.

SINGIDUNUM

Najstariji pomen rodnog grada cara Jovinjana – Singidunuma – javlja se u II veku n.e. kod geografa Ptolemeja. On ga pominje kao grad na Dunavu u kojem je smeštena legija IV Flavia Felix. Nalazio se na rimskom limesu, tačno na granici između rimskih provincija Mezije, Panonije i Dalmacije. Naselje Singidunum sastojalo se od tri odvojene celine: vojnog logora (današnji Kalemegdan), naselja vojnih veterana (današnji Donji grad) i civilnog naselja (između Studentskog trga i Trga Republike). Singidunum je u početku imao status municipijuma, da bi verovatno u III veku bio proglašen za koloniju. Kao i većina naših gradova iz tog doba, građen je po rimskom uzoru, sa forumom, vodovodom, kanalizacijom i kupatilima. Grad na raskršću puteva, Singidunum su pohodili mnogi carevi, među kojima Septimije Sever, Dioklecijan, Konstancije II, Valerijan. Kao i u slučaju Sirmijuma, ostaci antičkih prethodnika današnjih Beograđana pojave se kad god se malo dublje zakopa.

VIMINACIJUM

Viminacijum je jedan od najznačajnijih rimskih gradova i vojnih logora od I do IV veka. Stalni je logor legije VII Claudia Pia Fidelis. Civilno naselje uz logor u vreme Hadrijanove vladavine stiče status municipijuma, grada sa visokim stepenom autonomije. U vreme vladavine Gordijana III grad stiče status kolonije rimskih građana, kao i pravo kovanja lokalnog novca. Viminacijum je više puta biran za mesto koncentracije vojske i polaznu tačku u mnogobrojnim ratovima. Položaj grada u ravnici, **poslednjem širokom prostoru pred Đerdapsku klisuru**, bio je idealan za grupisanje velikih vojnih snaga. Unutar i oko grada otkriveni su amfiteatar, monumentalne zgrade i tragovi razvijene infrastrukture. Činjenica da se na lokalitetu ne nalazi savremeno naselje nad rimskim ostacima pruža jedinstvenu priliku za upoznavanje svih aspekata života u antici.

ĐERDAPSKA KLISURA, LIMES, TRAJANA

Na obalama Dunava već deset hiljada godina u kontinuitetu jedna civilizacija smenjuje drugu. Ova moćna reka u doba rimskih careva bila je prirodni put ali i, kroz Đerdapsku klisuru, važna prirodna prepreka. Zbog toga je na Dunavu izgrađen limes, granica sa sistemom tvrđava koja je štitila Carstvo od upada varvara. Dijana i Pontes najveća su među ovim utvrđenjima. Veličinu graditeljske veštine starih Rimljana prikazuju ostaci puta cara Trajana na Đerdapu, a jedan od najvećih poduhvata antike bio je izgradnja mosta preko Dunava. Ovaj poduhvat je prikazan na Trajanovom stubu u Rimu. Ostaci mosta pristupačni su samo odvažnim podvodnim arheolozima, ali će uskoro, uz pomoć lasera, turisti moći da vide svetlosnu viziju

ovog graditeljskog čuda. Čuvenu Trajanovu tablu, monumentalni natpis o gradnji puta prema Dakiji, posetioci danas mogu videti samo sa reke, iz broda ili čamca.

FELIKS ROMULIJANA

Carsku palatu s kraja III i početka IV veka izgradio je imperator Galerije u mestu rođenja, u živopisnoj dolini Crne reke, među brežuljcima, nedaleko od današnjeg Zaječara, i dao joj ime po svojoj majci. Gamzigradski kompleks, koji čine carska palata i mesto gde su Galerije i njegova majka Romula uzdignuti među bogove, sigurno je najatraktivniji spomenik antičkog doba sačuvan u Srbiji. Na njegovim ostacima posetilac podjednako dobro može da otkrije moć, raskoš, ali i umetničku prefinjenost i način života drevnog Rima. Galerije je zamislio Romulijanu po uzoru na Dioklecijanovu palatu u Splitu. Obe palate su predstavljale do tada jedinstvene arhitektonske poduhvate u rimskom svetu – za života vladara da služe kao raskošni dvorci i mesto gde će provesti dostojanstvenu i spokojnu starost, a nakon smrti da postanu mesto sahrane i trajnog hodočašća. Raskošne palate Romulijane, ukrašene izvanrednim mozaicima, freskama i skupocenim skulpturama, predstavljale su vrhunac umetnosti toga doba. Feliks Romulijana, Gamzigrad, od 2007. godine je na listi svetske kulturne baštine UNESCO-a.

NAISUS – MEDIJANA

Naisus je rodno mesto imperatora Konstantina Velikog, vladara koji je hrišćanstvo proglasio zvaničnom religijom Rimskog carstva. Tokom Konstantinovih čestih boravaka na Balkanu Naisus je postao važan grad sa velikom carskom rezidencijom. Najpoznatije i najotmenije njegovo predgrađe bila je Medijana, na kojoj je Konstantin izgradio veliki ekonomski kompleks sa nizom luksuznih vila. Do danas je otkriveno oko osamdeset građevina antičke Medijane, koju najviše krase bogati i dobro očuvani mozaici. Ovaj lokalitet, iako do sada nedovoljno poznat turistima, uskoro treba da postane arheološki park i još jedna od atraktivnih tačaka na Putu rimskih careva.

JUSTINIJANA PRIMA

Grad Justinijana Prima, Caričin grad, leži na blagim padinama koje se spuštaju od planine Radan ka Leskovačkoj kotlini, na mestu van glavnih putnih tokova. Utvrđeni grad dužine je preko 500 metara, dok su urbano jezgro činili Akropolj, Gornji i Donji grad, na koje se nadovezuju široko podgrađe i spomenici u bližoj i daljoj okolini. Caričin grad predstavlja vanredan spomenik antičkog urbanizma i arhitekture. Ruševine fortifikacija, ulica sa porticima, bazilika, javnih i privatnih građevina odaju nekadašnji izgled grada i odraz su dostignuća paleovizantijske civilizacije, nastale na grčko-rimskim tekovinama.